

INDGANG SIDETEMA

Nogle af de bedste nye, norske film

Reprise. Joachim Trier – 2007
 Sygt Lykkelig. Anne Sewitsky – 2008
 Nord. Rune Denstad Langlo – 2009
 Oslo, 31. august. Joachim Trier – 2011
 Kys mig for fanden. Stian Kristensen – 2013
 Blind. Eskild Vogt – 2014
 Mod naturen. Ole Giæver – 2014

DET ER SLUT MED DET NORSKE DØDSKYS

Tilgængelige VHS-maskiner, ungdommeligt had mod hjemlandets film, en filmskoleuddannelse, en følelse af tomhed eller opdagelsen af at det faktisk kan være svært at bo i et af verdens rigeste lande og have alle de her chancer, for hvis man alligevel fejler, selv med alle de muligheder, er man vel en dobbelt fiasko? Et eller andet af dette beskriver muligvis den nye generation af norske instruktører, som har opnået stor succes både i hjemlandet og i resten af verden, hvor den foreløbige kulmination er Joachim Triers aktuelle deltagelse i hovedkonkurrencen ved årets Cannes festival.

HANS HENRIK RASMUSSEN

Så vidt jeg ved, sover han et par timer hver nat – inde i mixebio grafen«, fortæller Thomas Robsahm, producer på den norske instruktør Joachim Triers første engelsksprogede spillefilm, 'Louder than Bombs'. Filmen er den første norske film i 36 år til at dyste med ved hovedkonkurrencen i Cannes, og der er da også i skrivende stund kun en uges tid til premieren i det sydfranske.

Trier er imidlertid langt fra den eneste, der har sat ild på fjeldet i de seneste år. Hans Cannes-deltagelse kommer derimod som et foreløbigt højdepunkt på flere år med markante film fra nye, markante norske instruktører som Sundance-vinder for 'Sygt lykkelig' An-

ne Sewitsky, Ole Giæver, hvis kraftpræstation 'Mod naturen' (som Giæver skrev, instruerede og selv spillede hovedrollen i) netop har kørt i de danske biografale, Stian Kristiansen, der vandt ungdomsprisen på Buster filmfestivalen sidste år med den nu biografaktuelle 'Kys mig for fanden', og Joachim Triers ven og faste medforfatter Eskil Vogt, der var med på såvel 'Reprise', 'Oslo, 31. august' og 'Louder than Bombs', og som fik sin instruktørdebut sidste år med den kritikerroste Blind.

Forfatter, manuskriptforfatter og tidligere filmkonsulent Erlend Loe fortæller, at disse, alle relativt unge instruktører, har været med til at gøre op med det komplekse, der tidligere lå som en mørk skygge over norske film:

»Det var simpelthen et *kiss of death*, at en film var norsk. Særligt for ungdommen var det utænkeligt, at man frivil-

LOUDER THAN BOMBS. Joachim Trier har kæmpet til det sidste for at få filmen helt klar til Cannes. Udover de flyvende piger i billedet er spiller Jesse Eisenberg og Isabelle Hubert med i det norske drama, som bookmakerne har givet de næstbedste odds for at hjemtage de gyldne palmer. Foto: Nicole Rivell

ligt gik ind for at se en norsk film«, siger han.

Beder man (og det gjorde man) de ovennævnte instruktører om at fortælle om deres ungdomsoplevelser med hjemlandets egne film, er det også netop det skudsmål, der går igen.

Eskil Vogt: »I Norge, i 90'erne, da jeg besluttede, at ville lave film, var norske film meget uinspirerende. Jeg syntes, det var folk, der prøvede at lave amerikanske typefilm, men bare lavede dem dårligere. Der var meget dårlig skuespil. Man troede ikke på det. Så jeg ville ikke lave film i Norge, og jeg ved, at Joachim følte det samme dengang«.

Ole Giæver: »Jeg tror længe, det var sådan i Norge, at man var glad, hvis man lavede noget, der bare lignede en film«.

Stian Kristiansen: »Norske film var meget teatraliske. Da jeg voksede op, troede jeg ikke på de norske film, jeg så,

og måske er det fælles for vores generation; at vi voksede op med de her film, som vi ikke troede på. Altså, i dag kan jeg godt se dem og nyde dem. Men som ung hadede jeg dem«.

Eskil Vogt tog på filmskole i Paris, Joachim Trier i London og Ole Giæver i Stockholm, men Stian Kristiansen blev i hjemlandet og kom på filmskolen i Lillehammer. Skolen var blevet etableret i 1997 i de bygninger, der var blevet opført til Vinter-OL i 1994, og den fremhæves i alle dele af branchen som en vigtig del af forklaringen på de senere års fremgang inden for norsk film.

»Filmskolen hjalp på professionaliseringen«, siger Erlend Loe, og peger på, at de, da han var konsulent i NFI fra 2002-2005, netop var optagede af at få gennemført en professionalisering af hele processen: »Vi arbejdede særligt med manuskriptprocessen. For at sige

det rent ud, var der dengang mange uprofessionelle og mangelfulde manuskripter. Det har bedret sig nu«.

Loe nævner også, at en fordel ved filmskolen er, at der kommer klasser af filmmagere, som kender hinanden og er vant til at arbejde sammen, og Thomas Stenderup, den danske dekan på filmskolen i Lillehammer og tidligere leder af produktionsafdelingen på DFI, finder her paralleller til 90'ernes opblomstring inden for dansk film.

»Jeg tror, konsulentssystemet førte til, at der blev bedre plads til en mere personlig smag, til mere personlige visioner og til et mere personligt udtryk. Både hos beslutningstagerne og hos filmskaberne. Man ved selvfølgelig ikke, hvilke film der ikke blev lavet, men jeg tror konsulentssystemet er det bedste system«, siger Hamer og tilføjer: »Altså, at være personlig er selvfølgelig ikke en garanti for, at en film lykkes – der er jo masser, der ikke er lykkedes med det.«

En af dem der er lykkedes med det, er Eskil Vogt, og han mener også, at han og

Mulighed for personlighed
 Bent Hamer ('Æg', 'Salmer fra køkkenet',

'1001 gram') kan her siges at være en del af det gamle blod, (selv om han starter med at understrege, at man jo altid ser på sig selv som ung). Han mener, at skiftet over til konsulentssystemet i midten af halvfemserne var en anden meget vigtig faktor for udviklingen af norsk film.

»Jeg tror, konsulentssystemet førte til, at der blev bedre plads til en mere personlig smag, til mere personlige visioner og til et mere personligt udtryk. Både hos beslutningstagerne og hos filmskaberne. Man ved selvfølgelig ikke, hvilke film der ikke blev lavet, men jeg tror konsulentssystemet er det bedste system«, siger Hamer og tilføjer: »Altså, at være personlig er selvfølgelig ikke en garanti for, at en film lykkes – der er jo masser, der ikke er lykkedes med det.«

En af dem der er lykkedes med det, er Eskil Vogt, og han mener også, at han og

INDGANG SIDETEMA

Joachim Trier har fået muligheder, som tidligere norske filmmagere ikke fik.

»Da vi vendte tilbage til Norge efter henholdsvis London og Paris, følte vi os lidt som outsiders. Men det har ændret sig meget, og det gør vi ikke længere. Tværtimod har den norske filmindustri været meget flinke ved os, og jeg vil sige, at den har ladet os tage chancer, som jeg ikke tror, folk fik lov til, dengang vi rejste fra Norge.«

Han fortæller desuden, at de både med 'Reprise' og 'Oslo, 31. august' opdagede, at det personlige udgangspunkt i deres fælles opvækst i byen, ikke stod i vejen for at slå igennem internationalt.

»Efter 'Reprise' fik Joachim en masse tilbud fra USA, men de manuskripter, han fik sendt, var ikke ret gode. Derfor begyndte vi at arbejde på 'Louder than Bombs', men da den viste sig at være så svær at skrive og finansiere, kom vi først med 'Oslo, 31. august'. Der så vi igen, at vi kunne være meget personlige og stadig forstås internationalt.«

Film er ikke som fodbold

Anne Sewitsky nævner et andet forhold, der viser, hvordan systemet har ændret sig til i højere grad at støtte instruktørernes udvikling.

»Engang var der mange instruktører, som lavede en enkelt film, og så var det det. Nu har man givet fire instruktører, Trier, Poppe, Sara Johnsen og mig, en 3-pakke (støtte til tre film, -*hhr*) for på den måde at give instruktørerne tid til at blive bedre og mulighed for at udvikle sig ved at lave forskellige film«, siger hun.

Stian Kristiansen (som i parentes bemærket er fra samme årgang på film-skolen som Sewitsky) har også lavet tre spillefilm, senest 'Kys mig for fanden', der forleden blev anmeldt til 5 hjertes her i avisen. Han understreger også, hvor vigtigt det er med denne kontinuitet.

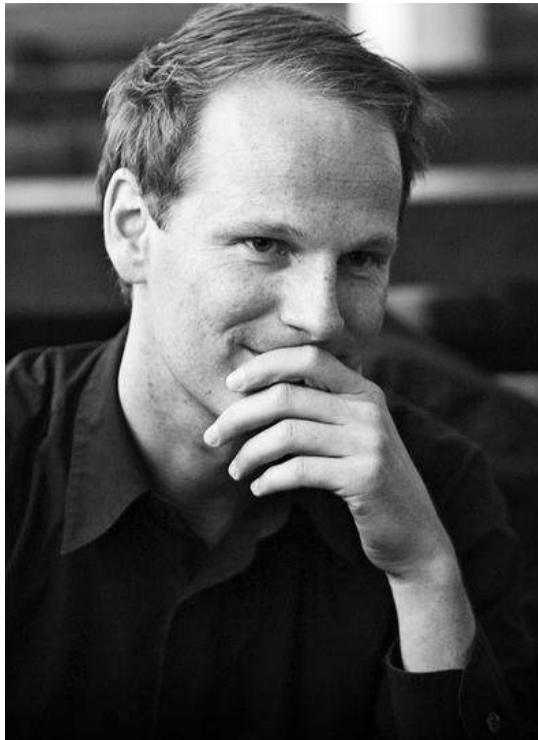
»Det er ikke som i fodbold, hvor man køber nye spillere, hvis det går dårligt i en sæson – i film må man have mere tålmodighed, og så vil der komme gode film over tid. Jeg havde stor succes med min første film ('*Mig og Yngve*'), og det var som om, jeg var den næste Van Gogh, og så lavede jeg nummer to, og så var jeg ikke længere Van Gogh. Men jeg vil bare være en god filmskaber«, siger han og peger på, at den tidligere regering og særligt kulturministeren, Trond Giske, fortjener meget af æren for at have pustet liv i norsk film.

»Han var virkelig var optaget af norsk film og sagde simpelthen: 'Hvad har I brug for?' Og det er satsningen fra dengang, som vi ser resultatet af nu.«

Den manglende kamp

Med mere plads til det personlige udtryk som en del af forklaringen på de nye norske instruktørers succes både i hjemlandet og internationalt, er det ikke oplagt, at der skal være særligt åbenlyse fællestræk imellem dem. Alligevel er der visse paralleller, mener Ole Giæver. I hvert fald mellem nogle af instruktørerne,

»Hvis der er noget, som går igen, er det nok det med at stå uden for fællesskabet, at være fremmedgjort i den moderne verden. For få generationer siden skulle man kæmpe for at få en uddannelse, men vores generation har haft alle mulighederne, og når der mangler denne kamp, kan det give en tomhed. Derfor må man selv ud og finde den

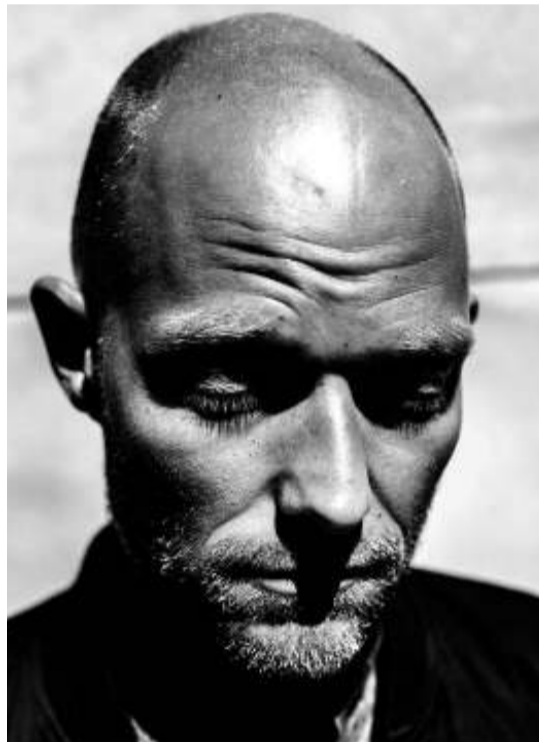
Joachim Trier.. xxxxxx

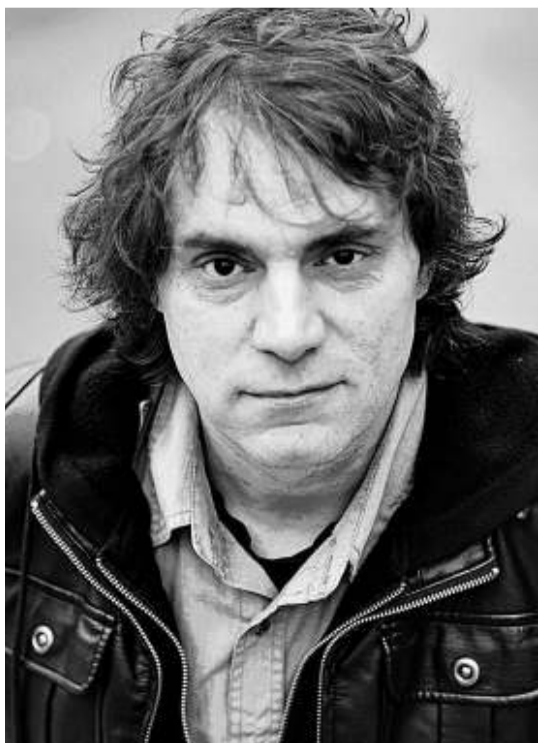
T R . xxxxxx Foto

Anne Sewitsky. xxxxxx. Foto: Martin Bubandt

Eskil Vogt. xxxxxx. Foto: dddd

Stian Kristensen. xxxxxx. Foto: XXXX

Ole Giæver. xxxxxxxxxxxxxxx. foto: XXX

friktion, der får en til at mærke, at man er en del af verden. Det ser jeg i hvert fald i mine egne og i både Eskils og Joachim's film«, siger han.

Eskil Vogt er enig.

»Det er jo problemet med at være ung og have alle muligheder. For når du finder ud af, at det faktisk er svært at have alle chancerne, er der ingen undskyldninger, og du bliver en slags dobbelt fiasko«, siger han og finder også et andet fællestræk.

»Da jeg så 'Mod naturen', lagde jeg også mærke til et andet aspekt, som jeg synes, vi havde til fælles – vi laver ikke klassisk drama, der er ikke nogen udefrakommende fare. Derimod handler det om folk, der kæmper indvendigt, og det er en stor udfordring for filmskabere. Vi prøver at finde nye måder til at komme ind i karakterer, som ikke er den klassiske aktive, handlende person, der optræder i en verden baseret på årsag og effekt.«

Ud over at den nye generation af norske instruktører har haft lettere ved at få en uddannelse, er der en anden ting, som de var de første til at få lettilgængelig adgang til.

»Min generation er vokset op med film på en helt anden måde end generationen før«, siger Stian Kristiansen. »Vi er vokset op med VHS og med eget videokamera. Så vi har måske lettere ved at tænke film, og vi kan gøre det tidligere. Og for den generation, der vokser op nu med Iphone osv., vil det være endnu lettere.«

Selv Von Trier ikke ødelagt

Producent Thomas Robsahm peger også på, at stort set alle de nye instruktører, inklusive Morten Tyldum, der blev Oscar-nomineret for sidste års 'Imitation Game', har gået på filmskole, om det er i Lillehammer eller i udlandet. Derudover får instruktørerne i dag erfaring langt hurtigere, fordi de f.eks. også laver tv-serier.

»Selvfølgelig har du også brug for den der indre stemme for at lave en film, men den hjælper dig ikke, hvis du ikke kan håndværket. I Norge var der også tidligere nogen, som havde den indre stemme og trangen til at fortælle, men de manglede simpelthen viden om håndværket. At lære håndværket kan heller aldrig ødelægge nogen – selv Lars Von Trier blev ikke ødelagt af at gå på filmskole«, siger Robsahm og tilføjer, at han håber, at Joachim Trier kan have samme effekt i Norge, som hans navnebror (og fjerne slægtning) havde i Danmark.

»Da Von Trier blev virkelig god, var der andre, der fulgte efter ham, og jeg tror, det samme vil ske her. Når nu Trier er kommet til hovedkonkurrencen, så ved andre, hvad det kræver at nå dertil. Jeg håber bare ikke, at de tror, at det behøver at være en engelsksproget film.«

Og noget tyder på, at Robsahm her ikke behøver at være alt for bekymret. På spørgsmålet om hvad der venter efter Cannes for Eskil Vogt og Joachim Trier, fortæller Vogt:

»Vi er i færd med at skrive på en norsk film. Så efter 'Louder than Bombs', vender vi hjem til Norge igen.«

film@pol.dk